

DEBATT:

OPS – inte manna från himlen!

Publicerad 22 okt 2009 i Dagens Samhälle

REPLIK. "Våga pröva offentlig-privat samverkan!" löd en rubrik på debattplats i DS nr 30. Det är inte ett gott råd, replikerar Lars M Andersson.

DEBATT DAGENS SAMHÄLLE NR 33/09

FINANSIERING. När frågan om offentlig-privat samverkan (OPS) kommer upp låter det ofta som om manna hade regnat från himlen. Inget kan vara mer fel!

Visst tar den privata aktören en affärsmässig risk – men inte av annan art än vad varje privat företag gör som utför en service med kommun eller stat som uppdragsgivare. Dessa risker är ytterligt små i jämförelse med den risk som -kvar-står hos kommunen.

Ta exempelvis ett skolbygge. Om den privata aktören skulle gå i konkurs/bryta sitt avtal är det kommunen som till syvende och sist tar hela verksamhetsrisken – hur man än vänder på OPS-projektet. Eftersom kommunen enligt lag har ansvar att ge invånarna utbildning.

Förutom detta med risköverföring motiverar förespråkarna ofta sin ståndpunkt med att OPS håller tidplanen bättre, har färre kostnadsöverskridanden än traditionell upphandling och ger ökad kostnadseffektivitet över investeringens livstid.

Man kan ifrågasätta om dessa argument är relevanta. Det gäller att skilja på vem som betalar driftkostnaderna; brukarna eller skattebetalarna.

När **driftkostnaderna täcks genom kommunens budget** rör det sig ofta om kommunal kärnverksamhet, som ett sjukhus eller en skola. Företaget eller konsortiet som fått sin offert godkänd gör förberedelsearbete, bygger och sköter driften.

Erfarenheterna av sådana projekt är att konsortiet oftast inte får till påstådda

synergieffekter (att smarta lösningar för driften byggs in). Det beror på att byggföretaget gör sitt och driftföretaget gör sitt utan att delta i byggprocessen.

Enligt min mening är OPS-lösningar helt olämpliga för projekt inom kommunal kärnverksamhet. Uppenbart ligger något i argumentet att den som ska sköta driften också ska delta i planering och projektering av byggnaden.

Det kan kommunen uppnå på annat sätt, till exempel med funktionsupphandling (där avtalas om strikta tidsplaner och kostnadsramar). Dessutom finansierar kommunerna investeringarna mycket billigare på egen hand.

När **driftkostnaderna täcks av brukaravgifter** kan det hand-la om exempelvis en väg med tullavgifter.

Dock är det så i Finland och Spanien, där vägar byggts som OPS-projekt, att man inte använt sig av trafikantavgifter. I stället betalar/garanterar staten viss betalning direkt till företaget som sköter underhållet. Därigenom undviker företagen även de affärsmässiga riskerna.

Enda fallet då jag tycker att en offentlig-privat samverkan skulle kunna vara intressant att prova är då driftintäkterna kommer helt från brukaravgifter, utan garantier från stat eller kommun.

Det kan dock finnas samhällseliga skäl för att den offentliga sektorn ska kunna sätta ett tak för avgiften – vilket naturligtvis minskar den privata aktörens affärsmässiga frihet och incitament.

Gott samarbete mellan offentlig sektor och privat näringsliv är en absolut förutsättning för samhällets utveckling. Det finns många områden där detta samarbete kan utvecklas, men jag tror inte att OPS är ett viktigt instrument i denna utveckling.

Lars M -Andersson

Rådgivare i kommunal finansiering, tidigare vd, Kommuninvest

Fotnot: Läs mer på bloggen [-Framtidens Välfärd](#).